Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (десети състав)

13 февруари 2025 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Договори за потребителски кредити — Директива 2008/48/ЕО — Член 10, параграф 2 — Задължение за информиране — Годишен процент на разходите — Промяна на таксите и комисионите — Член 23 — Национален режим на санкции — Принцип на пропорционалност“

По дело C-472/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава, Полша) с акт от 21 юни 2023 г., постъпил в Съда на 25 юли 2023 г., в рамките на производство по дело

Lexitor sp. z o.o.

срещу

A. B. S.A.,

СЪДЪТ (десети състав),

състоящ се от: D. Gratsias, председател на състава, I. Jarukaitis, председател на четвърти състав, и Z. Csehi (докладчик), съдия,

генерален адвокат: L. Medina,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за Lexitor sp. z o.o., от K. Danielak, radca prawny,

– за A. B. S.A., от M. Kobus, M. Malciak, K. Trzaskowski и W. J. Wandzel, adwokaci,

– за полското правителство, от B. Majczyna и S. Żyrek, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от P. Ondrůšek и M. Owsiany-Hornung, в качеството на представители,

* Език на производството: полски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 10, параграф 2, букви ж) и к) и член 23 от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (ОВ L 133, 2008 г., стр. 66).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Lexitor sp. z.o.o., в качеството му на цесионер на правата на потребител, и A. B. S.A. (наричана по-нататък „банката“) по повод на искане за връщане на сума, представляваща лихвите и разходите, платени от този потребител по договор за потребителски кредит, който той е сключил с банката.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2008/48

3 Съображения 6, 8, 9, 19, 31, 32 и 47 от Директива 2008/48 гласят:

„(6) В съответствие с Договора вътрешният пазар обхваща пространство без вътрешни граници, в което свободното движение на стоки и услуги и свободата на установяване са осигурени. Развитието на по-прозрачен и ефективен кредитен пазар в това пространство без вътрешни граници е жизненоважно за насърчаване развитието на презграничните дейности.

[…]

(8) Важно е пазарът да предлага достатъчна степен на защита на потребителите, за да се гарантира доверието на потребителите. По този начин следва да бъде възможно свободното движение на предложения за предоставяне на кредити да се осъществява при оптимални условия както за тези, които предлагат, така и за онези, които търсят кредити, при надлежно отчитане на конкретните условия в отделните държави членки.

(9) Пълната хармонизация е необходима, за да се осигури на всички потребители в Общността високо и равностойно ниво на защита на техните интереси и за да се създаде реален вътрешен пазар. Ето защо на държавите членки не следва да се позволява да запазят или въвеждат национални разпоредби, различни от предвидените в настоящата директива. Това ограничение обаче следва да се прилага само тогава, когато са налице разпоредби, хармонизирани чрез настоящата

директива. Когато не съществуват такива хармонизирани разпоредби, държавите членки следва да са свободни да запазят или въвеждат национално законодателство. […]

[…]

(19) За да се даде възможност на потребителите да взимат своите решения при пълно знание за фактите, те следва да получават адекватна информация относно условията и стойността на кредита и относно техните задължения, преди да бъде сключен договорът за кредит, която те могат да вземат със себе си и да обмислят. С оглед осигуряване на възможно най-пълна прозрачност и сравнимост на предложенията за сключване на договор, тази информация следва да включва по-специално годишния процент на разходите [(ГПР)], приложим за кредита и определян по еднакъв начин навсякъде в Общността. […]

[…]

(31) За да се даде възможност на потребителя да познава своите права и задължения по договор за кредит, този договор следва да съдържа цялата необходима информация по ясен и кратък начин.

(32) С цел осигуряване на пълна прозрачност, на потребителя следва да се предостави информация относно лихвения процент както на преддоговорния етап, така и когато се сключва договорът за кредит. По време на договорното правоотношение потребителят следва допълнително да бъде информиран за изменения в променливия лихвен процент и за причинените от тях изменения в плащанията. […]

[…]

(47) Държавите членки следва да установят система от санкции за нарушаване на [националните разпоредби, приети съгласно] настоящата директива и да гарантират тяхното привеждане в изпълнение. Докато изборът на санкции е по усмотрение на държавите членки, то предвидените санкции следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи“.

4 Член 3 от тази директива е озаглавен „Определения“ и гласи следното:

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

ж) „общи разходи по кредита за потребителя“ означава всички разходи, включително лихва, комисиони, такси и всякакви други видове разходи, които потребителят следва да заплати във връзка с договора за кредит и които са известни на кредитора, с изключение на нотариалните разходи; разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, по-специално застрахователни премии, също се включват, ако в допълнение към това сключването на договор за услугата е задължително условие за получаване на кредита или получаването му при предлаганите условия;

[…]

и) „[ГПР]“ означава общите разходи по кредита за потребителя, изразени като годишен процент от общия размер на кредита и, когато е приложимо, включително разходите, посочени в член 19, параграф 2;

[…]“.

5 Член 10 от посочената директива, озаглавен „Информация, която следва да се съдържа в договорите за кредит“, предвижда следното в параграф 2:

„Договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин:

[…]

ж) [ГПР] и общата сума, дължима от потребителя, изчислена при сключването на договора за кредит; посочват се всички допускания, използвани за изчисляването на този процент;

[…]

к) когато е приложимо, разходите за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, освен ако откриването им не е по избор, разходите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията и всякакви разходи, които произтича[т] от договора за кредит, и условията, при които те могат да се променят;

[…]“.

6 Член 19 от същата директива, озаглавен „Изчисляване на [ГПР]“, предвижда в параграфи 1—3:

„1. [ГПР], който на годишна база е равен на текущата стойност на всички ангажименти (усвоявания, погасявания и разходи), бъдещи или съществуващи, договорени между кредитора и потребителя, се изчислява в съответствие с математическата формула, съдържаща се в част I от приложение I.

2. „За целите на изчисляването на [ГПР] се определят общите разходи по кредита за потребителя, с изключение на сумите, дължими от потребителя за неспазване на някое от задълженията му според договора за кредит, и разходите, различни от дължимата цена за покупка на стоки или услуги, независимо дали плащането по съответната сделка се извършва в брой или чрез кредит.

Разходите за поддържане на сметка за регистриране на погасяванията и усвояванията, разходите за използване на разплащателни средства за погасяванията и усвояванията и другите разходи, свързани с платежните операции, се включват в общите разходи по кредита за потребителя, освен ако откриването на сметката не е по избор и разходите по нея са посочени ясно и отделно в договора за кредит или в друг договор, сключен с потребителя.

3. Изчисляването на [ГПР] се основава на базовото допускане, че договорът за кредит ще остане в сила за уговорения срок и че кредиторът и потребителят ще изпълнят задълженията си при спазване на условията и сроковете, предвидени в договора за кредит“.

7 Член 23 от Директива 2008/48 е озаглавен „Санкции“ и гласи следното:

„Държавите членки установяват система от санкции за нарушаване на националните разпоредби, приети съгласно настоящата директива, и вземат всички необходими мерки за гарантирано прилагане на тези санкции. Предвидените санкции следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи“.

Директива 93/13/ЕИО

8 Член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273) предвижда:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

Полското право

Законът за потребителския кредит

9 Ustawa o kredycie konsumenckim (Закон за потребителския кредит) от 12 май 2011 г. (Dz. U. от 2011 г., бр. 126, позиция 715), в приложимата към главното производство редакция (наричан по-нататък „Закон за потребителския кредит“) транспонира Директива 2008/48 в полския правен ред.

10 Член 30, параграф 1 от Закона за потребителския кредит гласи:

„Освен доколкото от членове 31—33 не следва друго, в договора за потребителски кредит се посочват:

[…]

7) [ГПР] и общата дължима от потребителя сума, определена към деня на сключване на договора за потребителски кредит, заедно с всички допускания, използвани за нейното изчисляване;

[…]

10) информацията за другите разходи, които потребителят е длъжен да поеме във връзка с договора за потребителски кредит, по-специално относно таксите, включително за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, заедно с таксите за използване на разплащателни средства за

погасяванията и усвояванията, за комисионите, надценките, както и разходите за допълнителни услуги, по-специално застраховки, ако са известни на кредитора, и условията, при които тези разходи могат да бъдат променяни;

[…]“.

11 Член 45, параграф 1 от този закон е формулиран по следния начин:

„В случай на допуснато от кредитора нарушение на член 29, параграф 1, член 30, параграф 1, точки 1—8, 10, 11, 14—17, членове 31—33, член 33a и член 36a—36c потребителят, след като изпрати писмено изявление до кредитора, връща кредита без лихвите и другите дължими на кредитора разходи в срока и по начина, определен в договора“.

Закон за приемането на Гражданския кодекс

12 Съгласно член 385[1], параграфи 1 и 2 от Ustawa — Kodeks cywilny (Закон за приемането на Гражданския кодекс) от 23 април 1964 г. (Dz. U., бр.°16, позиция 93), в редакцията му, приложима към спора в главното производство:

„1) Клаузите на сключен с потребител договор, които не са договорени индивидуално, не обвързват потребителя, ако определят правата и задълженията му в противоречие с добрите нрави, като грубо нарушават неговите интереси (забранени клаузи). Това не се отнася за клаузите, които определят главните задължения на страните, включително цената или възнаграждението, ако са формулирани еднозначно.

2) Ако клаузата не е обвързваща за потребителя в съответствие с параграф 1, страните остават обвързани от договора в останалата му част“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 Дружеството за събиране на вземания Lexitor е цесионер на правата на потребител, сключил договор за кредит с банката за сумата от 40 000 полски злоти (PLN) (около 9 050 евро) (наричан по-нататък „разглежданият договор“). Освен главницата по този кредит потребителят е длъжен да възстанови на банката възнаградителните лихви в размер на 19 985,07 PLN (около 4 520 евро), както и комисиона в размер на 4 893,38 PLN (около 1 100 евро). ГПР, посочен в разглеждания договор, възлиза на 11,18 %.

14 Съгласно текста на разглеждания договор за операциите, свързани с обработването на договора за кредит и с изменението на клаузите на този договор, банката може да събира такси и комисиони в съответствие с клаузите на посочения договор и на документ, който е част от него, озаглавен „Тарифа на таксите и комисионите на [банката] за клиенти — физически лица“ (наричана по-нататък „тарифата“). Така, от една страна, по силата на разглеждания договор таксите и комисионите могат да се увеличат, ако настъпи поне едно от изброените в този договор условия, като например изменение на минималната работна заплата и на равнището на показателите, публикувани от Główny Urząd Statystyczny (Главен статистически институт, Полша), отнасящи се по-специално до инфлацията, средната месечна заплата в корпоративния сектор или пък промяна на цените на енергията, далекосъобщенията, пощенските услуги, междубанковите разплащания и лихвените проценти на Narodowy Bank Polski (Полска народна банка), промяна на цените

на услугите и операциите, които ползва банката при извършването на определени банкови и небанкови дейности, промяна на обхвата или формата на доставяните от банката услуги (в това число промяна или добавяне на нови функционални възможности при обслужването на даден продукт), промяна на данъчните разпоредби и/или счетоводните правила, прилагани от банката, промяна или издаване на нови съдебни решения, административни актове, насоки на компетентни органи, включително на Komisja Nadzoru Finansowego (Комисия за финансов надзор), доколкото тези промени биха се отразили на разходите, които банката понася във връзка с изпълнението на договора.

15 От друга страна, в тарифата са посочени подробно, под формата на таблица, размерът на административните разходи, като например разходите за издаване на банкови становища, удостоверения, извлечения от кредитната сметка за минали периоди в размер на 50 PLN (около 12 евро) или още разходите за изпращане на писма до клиента, включително напомнителни писма и покани в размер на 4,20 PLN на писмо (около 1 евро), както и за изпращане на препоръчани писма с обратна разписка в размер на 6,20 PLN (около 1,5 евро) на писмо. В тарифата се посочват и редица спорадични разходи, свързани с усвояването на кредита, които са били еднократно дължими и не са били получени (разходи в размер „0“), както и разходи за сключване на анекси в размер на 50 PLN (около 12 евро) и тези за неизтегляне на заявени суми в брой за плащания в полски злоти (PLN) в размер на 0,3 % от неизтеглената сума, но не по-малко от 100 PLN (около 24 евро).

16 Освен това тарифата предвижда, че таксите и комисионите могат да бъдат променяни не по-често от четири пъти годишно, без да могат да бъдат увеличени с повече от 200 % от размера на дотогавашната такса или комисиона. Освен това тарифата предвижда, че промяната на размера на съответните такси или комисиони се извършва в срок от не повече от шест месеца от настъпването на предпоставката за извършването на тази промяна и че ставките на таксите или комисионите за дейностите, за които до този момент банката не е събирала такси или комисиони, и размерът на таксите или комисионите за новите продукти или услуги се определят при отчитане на степента на трудоемкост на извършваните във връзка с това дейности и размера на понасяните от банката.

17 От преюдициалното запитване следва, че в рамките на изпълнението на разглеждания договор банката е начислила лихви не само върху главницата по кредита, който е бил предоставен на потребителя, но и върху сумите, отпуснати за покриване на разходите по кредита. Както подчертава запитващата юрисдикция, ако лихвите бяха начислени само върху главницата по кредита, ГПР щеше да бъде по-нисък от посочения в договора за кредит.

18 В този контекст на основание член 45 от Закона за потребителския кредит Lexitor иска от банката да заплати 12 905,80 PLN (около 2 900 евро), представляваща сумата от лихвите и разходите, платени от въпросния потребител във връзка с разглеждания договор, ведно с лихвите върху тази сума. Тъй като искането му не е удовлетворено, Lexitor сезира запитващата юрисдикция Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава, Полша).

19 В подкрепа на иска си Lexitor изтъква, че при сключването на разглеждания договор банката е нарушила разпоредбите на Закона за потребителския кредит относно задължението за предоставяне на информация на потребителя, и по-специално член 30, параграф 1, точка 7 от този закон, който транспонира член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 в полския правен ред, доколкото ГПР, посочен в разглеждания договор,

е твърде висок. Банката нарушила и член 30, параграф 1, точка 10 от споменатия закон, който от своя страна транспонира член 10, параграф 2, буква к) от тази директива в полското право, тъй като разглежданият договор само посочвал условията, при които разходите, свързани с изпълнението на този договор, могат да бъдат увеличени, както и някои механизми за увеличаване на тези разходи.

20 Запитващата юрисдикция търси отговорите на две групи въпроси. От една страна, с първите си два въпроса тя иска по същество да се установи дали член 10, параграф 2, букви ж) и к) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че разглежданото във висящото пред нея дело положение действително представлява неизпълнение на задължението на банката за информиране съгласно тази разпоредба. Всъщност запитващата юрисдикция счита, че клауза от договор за потребителски кредит, която позволява на кредитора да начисли лихви не само върху размера на действително отпуснатия кредит, но и върху разходите по този кредит, който потребителят дължи, представлява неравноправна клауза по смисъла на Директива 93/13. Тъй като по силата на член 6, параграф 1 от тази директива и на член 385[1] от Гражданския кодекс, в неговата редакция, приложима в главното производство, подобна клауза не обвързва потребителя, тя не следвало да се взема предвид при изчисляването на ГПР, поради което посоченият в разглеждания договор ГПР е неточен, и по-конкретно завишен, тъй като е изчислен въз основа на предпоставката, че лихвите трябва да се начисляват и върху разходите по кредита, които се поемат от потребителя.

21 От друга страна, що се отнася до член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48, запитващата юрисдикция иска да се установи дали самото изброяване на обстоятелствата, при които могат да бъдат увеличени разходите, свързани с изпълнението на договора за кредит, както и посочването на някои механизми за увеличаване на тези разходи, се считат за достатъчни, за да бъде изпълнено предписанието на тази разпоредба, и ако това не е така, дали недостатъчната информация може да се счита за липса на информация, обосноваваща прилагането на санкция на основание член 23 от тази директива.

22 С третия си въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали санкция, въведена в националното право въз основа на член 23 от Директива 2008/48, може да се счита за пропорционална, ако, независимо от вида на нарушението на задължението за информиране, тя освобождава кредита от лихвите и разходите, определени в договора за кредит, и възпрепятства прилагането на друга санкция, която е по-малко ограничителна и евентуално по-пропорционална.

23 При тези обстоятелства Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Столичен районен съд Варшава) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 10, параграф 2, буква ж) от [Директива 2008/48] във връзка със съображения 6, 8 и 31 от нея да се тълкува в смисъл, че кредиторът не е изпълнил задължението си по тази разпоредба, ако вследствие на обявяването на част от разпоредбите на договора за потребителски кредит за неравноправни се окаже, че [ГПР], указан от кредитора при сключването на договора, е по-висок, отколкото когато неравноправната клауза се приеме за необвързваща?

2) Трябва ли член 10, параграф 2, буква к) от [Директива 2008/48] във връзка със съображения 6, 8 и 31 от нея да се тълкува в смисъл, че е достатъчно да се даде информация на потребителя за това колко често, в какви случаи и с какъв максимален процент може да се увеличават таксите във връзка с изпълнението на договора, дори ако потребителят не може да провери дали е налице даден случай, а таксата може съответно да бъде удвоена?

3) Трябва ли член 23 от [Директива 2008/48] във връзка със съображения 6, 8, 9 и 47 от нея да се тълкува в смисъл, че не допуска национална уредба, която предвижда само една санкция за нарушаване на информационното задължение на кредитора, независимо от тежестта на нарушението на това задължение и отражението му върху евентуалното решение на потребителя дали да сключи договора, която [санкция] се изразява в това, че кредитът става безлихвен и безплатен?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

24 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че в договор за кредит е посочен ГПР, който се оказва прекомерен, тъй като впоследствие някои клаузи от този договор са признати за неравноправни по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 и следователно не обвързват потребителя, представлява нарушение на задължението за информиране, предвидено в посочената разпоредба от Директива 2008/48.

25 За да се отговори на този въпрос, най-напред следва да се припомни, че член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 извършва пълна хармонизация, що се отнася до данните, които задължително трябва да бъдат включени в договора за кредит (решение от 21 март 2024 г., Профи кредит България (Допълнителни услуги към договора за кредит), C-714/22, EU:C:2024:263, т. 50 и цитираната съдебна практика).

26 По-специално член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 предвижда, че договорът за кредит посочва по ясен и кратък начин ГПР и общата сума, дължима от потребителя, изчислени при сключването на договора за кредит.

27 ГПР е дефиниран в член 3, буква и) от Директива 2008/48 като „общите разходи по кредита за потребителя, изразени като годишен процент от общия размер на кредита и, когато е приложимо, включително разходите, посочени в член 19, параграф 2“. Съгласно член 19, параграф 1 от тази директива ГПР се изчислява в съответствие с математическа формула, съдържаща се в част I от приложение I към тази директива.

28 В това отношение следва да се припомни, че Директива 2008/48 е приета с двойната цел да се осигури високо и равностойно ниво на защита на интересите на всички потребители в Европейския съюз и да се улесни изграждането на добре функциониращ вътрешен пазар на потребителски кредити. Видно от съображение 19 от тази директива, тя трябва да гарантира по-специално че преди сключването на договора за кредит, потребителят ще

получи адекватна информация, в частност за ГПР навсякъде в Съюза, която му дава възможност да сравни прилаганите проценти (решение от 19 декември 2019 г., Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, т. 28 и цитираната съдебна практика).

29 Съдът е имал случая да подчертае, че за потребителя ГПР е от основно значение като общ разход по кредита, който е представен под формата на процент, изчислен по единна математическа формула. Всъщност този процент позволява на потребителя да прецени от икономическа гледна точка обхвата на задължението, поето със сключването на договора за кредит (решение от 19 декември 2019 г., Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, т. 29 и цитираната съдебна практика).

30 Като се има предвид по-специално това съществено значение на ГПР за потребителя, Съдът уточнява, че посочването на ГПР, който не отразява точно всички разходи, фигуриращи в член 3, буква ж) от Директива 2008/48, лишава потребителя от възможността да определи обхвата на задължението си по същия начин като непосочването на този процент (вж. в този смисъл решение от 21 март 2024 г., Профи кредит България (Допълнителни услуги към договора за кредит) C-714/22, EU:C:2024:263, т. 55).

31 От съображенията, изложени в точки 26—30 от настоящото решение, следва, че член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че задължението за посочване по ясен и кратък начин на ГПР в договор за кредит не се ограничава до това ГПР да не бъде посочван в намален размер, тъй като погрешното посочване на ГПР по принцип може да се състои и в неговото завишаване.

32 Всъщност, ако се приеме, че в договор за кредит може да се посочи завишен ГПР, съществува риск това посочване да бъде лишено от практическа полза за потребителя и следователно да се застраши постигането на целта, преследвана със задължението, предвидено в член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48, както тази цел следва от съдебната практика, цитирана в точки 28 и 29 от настоящото решение.

33 След това уточнение следва да се отбележи, че в настоящия случай от акта за преюдициално запитване е видно, че запитващата юрисдикция изхожда от предпоставката, чиято основателност тя не иска да бъде потвърдена от Съда, че съгласно член 6, параграф 1 от Директива 93/13 част от клаузите на разглеждания в главното производство договор следва да се оставят без приложение поради неравноправния им характер, поради което изчисленият без да се вземат предвид тези клаузи ГПР е по-нисък от първоначално посочения в този договор.

34 В това отношение следва да се припомни, че член 19, параграф 3 от Директива 2008/48 предвижда, че изчисляването на ГПР се основава на базовото допускане, че договорът за кредит ще остане в сила за уговорения срок и че кредиторът и потребителят ще изпълнят задълженията си при спазване на условията и в сроковете, предвидени в договора за кредит.

35 От това следва, че задължението за посочване на ГПР, предвидено в член 10, параграф 2, буква ж) от тази директива, е изпълнено, ако посоченият в съответния договор ГПР съответства на ГПР, изчислен съгласно математическата формула, съдържаща се в част I от приложение I към посочената директива, въз основа на „общите разходи по кредита за потребителя“ по смисъла на член 3, буква ж) от същата директива, които включват

разходите, които потребителят следва да плати въз основа на клаузите на този договор, включително тези, които впоследствие се окажат неравноправни и не обвързват потребителя.

36 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че в договор за кредит е посочен ГПР, който се оказва завишен, тъй като впоследствие някои клаузи от този договор са признати за неравноправни по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 и следователно не обвързват потребителя, сам по себе си не представлява неизпълнение на задължението за информиране, предвидено в разглежданата разпоредба от Директива 2008/48.

По втория въпрос

37 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че фактът, че договор за кредит изброява определен брой обстоятелства, които могат да доведат до увеличаване на разходите, свързани с изпълнението на договора, без обаче потребителят да е в състояние да провери тяхното настъпване и въздействието им върху посочените разходи, представлява нарушение на задължението за информиране, предвидено в тази разпоредба.

38 В това отношение следва да се припомни, че съгласно член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48 договорът за кредит трябва да посочва по ясен и кратък начин, освен разходите за поддържане на една или няколко сметки за регистриране на погасяванията и усвояванията, също така и разходите за използване на разплащателни средства и всякакви разходи, произтичащи от договора, както и условията, при които те могат да се променят.

39 От член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, тълкуван във връзка със съображение 31 от тази директива, следва, че изискването в договор за кредит, изготвен на хартиен или друг траен носител, да се посочат ясно и кратко данните, изброени в тази разпоредба, е нужно, за да може потребителят да се запознае с правата и задълженията си (решение от 21 декември 2023 г., BMW Bank и др., C-38/21, C-47/21 и C-232/21, EU:C:2023:1014, т. 233 и цитираната съдебна практика).

40 Познаването и правилното разбиране от страна на потребителя на данните, които задължително трябва да съдържа договорът за кредит в съответствие с член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, са необходими за точното изпълнение на този договор, и по-специално за упражняването на правата на потребителя, сред които е и правото му на отказ (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2023 г., BMW Bank и др., C-38/21, C-47/21 и C-232/21, EU:C:2023:1014, т. 234 и цитираната съдебна практика).

41 Следователно, за да се даде възможност за правилно разбиране на посочените данни при спазване на изискването за яснота по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, предоставената в договора за кредит информация трябва да е лишена от всякакво противоречие, което обективно може да заблуди средния потребител, който е относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен, що се отнася до обхвата на неговите права и задължения по този договор (решение от 21 декември 2023 г., BMW Bank и др., C-38/21, C-47/21 и C-232/21, EU:C:2023:1014, т. 235 и цитираната съдебна практика).

42 По-специално, за да бъде изпълнено изискването договорните клаузи да бъдат съставени на ясен и разбираем език, от съществено значение е да се установи дали в договора за кредит са изложени по прозрачен начин условията за погасяване на кредита или начина, по който те да бъдат определени, така че такъв потребител да може да предвиди въз основа на ясни и разбираеми критерии произтичащите от тях икономически последици (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2015 г., Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, т. 54).

43 Следователно клаузите на договора за кредит трябва да посочват именно по прозрачен начин основанието и методът на промяна на разходите, свързани с предоставяната услуга, така че потребителят да може да предвиди въз основа на ясни и разбираеми критерии евентуалните изменения на тези разходи (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2015 г., Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, т. 60).

44 От това следва, че член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че условията, при които разходите, свързани с изпълнението на договор за кредит, могат да се променят, трябва да бъдат посочени по ясен и кратък начин в този договор, по-специално така, че разглеждани във връзка с друга информация, тези условия да не съдържат каквито и да са неточности, които обективно могат да заблудят средния потребител, който е относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен, относно наличието на събития, които могат да предизвикат промяната на разходите, и относно връзката между въпросната промяна и това събитие (вж. по аналогия решение от 21 декември 2023 г., BMW Bank и др., C-38/21, C-47/21 и C-232/21, EU:C:2023:1014, т. 238).

45 В настоящия случай обаче, както се установява от предоставената от запитващата юрисдикция информация, която е обобщена в точка 14 от настоящото съдебно решение, изглежда условията за промяна на разходите във връзка с изпълнението на разглеждания договор са били определени въз основа на показатели, които трудно могат да бъдат проверени от потребителя както преди сключването на този договор, така и в хода на неговото изпълнение. Всъщност става въпрос по-специално за променливи икономически показатели, включително такива, които се контролират от самата банка, както и за някои други показатели, които са формулирани неясно, позовавайки се на промяната на правната обстановка в широк смисъл. Освен това тази констатация не може да се опровергае от обстоятелството, че разглежданото в главното производство увеличение на разходите е ограничено в количествено отношение до 200 % и във времево отношение, в рамките на най-много четири пъти годишно, не по-късно от шест месеца след настъпването на условието.

46 Следователно с оглед на посочените по-горе съображения запитващата юрисдикция трябва да провери доколко в главното производство средният потребител, който е относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен, е бил в състояние, с оглед на текста на договорните клаузи относно увеличаването на разходите, свързани с изпълнението на разглеждания договор, да установи ясно промяната на обхвата на задължението си по време на изпълнението на този договор.

47 С оглед на всички изложени по-горе съображения на втория въпрос следва да се отговори, че член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48 трябва да се тълкува в смисъл, че изброяването в договор за кредит на определени обстоятелства, обосноваващи увеличаване на разходите във връзка с изпълнението на договора, без обаче относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен потребител да е в

състояние да провери тяхното настъпване и въздействието им върху посочените разходи, представлява нарушение на задължението за информиране, предвидено в разглежданата разпоредба, доколкото това посочване може да постави под въпрос възможността на съответния потребител да прецени обхвата на своето задължение.

По третия въпрос

48 С третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 23 от Директива 2008/48 във връзка със съображение 47 от нея трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която в случай на неизпълнение на задължението за информиране, наложено на кредитора съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, предвижда еднообразна санкция, изразяваща се в лишаване на кредитора от правото му на лихви и разноски, независимо от степента на тежест на нарушението и от отражението му върху решението на потребителя да сключи договора за кредит.

49 Съгласно член 23 от Директива 2008/48 във връзка със съображение 47 от нея държавите членки трябва да установят система от санкции за нарушаване на националните разпоредби, приети съгласно тази директива, и да вземат всички необходими мерки за гарантирано прилагане на тези санкции. Макар изборът на тази система да е по усмотрение на държавите членки, предвидените санкции следва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи. Това означава, че строгостта на санкциите трябва да бъде в съответствие с тежестта на наказваните с тях нарушения, като се гарантира реално възпиращ ефект и същевременно се съблюдава основният принцип на пропорционалност (вж. в този смисъл решение от 21 март 2024 г., Профи кредит България (Допълнителни услуги към договора за кредит) (C-714/22, EU:C:2024:263, т. 52 и цитираната съдебна практика).

50 Макар именно запитващата юрисдикция, която единствена е компетентна да тълкува и прилага националното право, да трябва да провери дали с оглед на всички обстоятелства по спора в главното производство предвидените в националното ѝ право санкции отговарят на изискванията, припомнени в точка 48 от настоящото съдебно решение, Съдът, когато се произнася по преюдициално запитване, все пак може да ѝ даде пояснения, за да я насочи в преценката ѝ (вж. по аналогия решение от 11 януари 2024 г., Nárokuj, C-755/22, EU:C:2024:10, т. 42 и цитираната съдебна практика).

51 В случая запитващата юрисдикция се съмнява в пропорционалността на предвидената в националното право санкция, а именно изгубването от страна на кредитора на правото на лихви и разноски. Тази юрисдикция счита по-специално, че условията, обосноваващи увеличаването на разходите, свързани с изпълнението на договора за кредит, не са релевантни за потребителя при сключването на договора, доколкото първоначалният размер на тези разходи се оказва относително малък в сравнение с размера на разглеждания в главното производство кредит.

52 Както бе припомнено в точки 39—42 от настоящото съдебно решение, за да може потребителят да е напълно запознат с условията, на които ще бъде подчинено изпълнението на сключения от него договор, член 10, параграф 2 от Директива 2008/48 изисква към момента на сключването на въпросния договор този потребител да разполага с всички данни, които могат да имат отражение върху обхвата на задължението му (вж. в този смисъл решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, т. 66).

53 Освен това от практиката на Съда следва, че неизпълнението от страна на кредитора на задължение, имащо съществено значение в контекста на Директива 2008/48, може да бъде санкционирано съгласно националната правна уредба със загубата на правото на този кредитор на лихви и разноски (решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, т. 69).

54 Подобна санкция, макар да има сериозни последици за кредитора, може да се счита за непропорционална само в случай на непосочване или погрешно посочване на данни по член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, които са от такова естество, че не могат да засегнат способността на потребителя да прецени обхвата на своето задължение (вж. по аналогия решение от 9 ноември 2016 г., Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842, т. 72).

55 Задължението на кредитора съгласно член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48 да посочи в договора за кредит условията, при които може да се променят разходите във връзка с изпълнението на този договор, също е от съществено значение за потребителя, тъй като, за да прецени обхвата на поетото от него задължение, той трябва да може да предвиди, както следва от точки 41 и 42 от настоящото съдебно решение, евентуалните изменения на тези разходи въз основа на ясни и разбираеми критерии, а следователно и произтичащите за него икономически последици, макар първоначалният размер на тези разходи да е относително малък в сравнение с размера на разглеждания кредит.

56 Освен това от практиката на Съда следва, че последиците от неизпълнението на задълженията за предоставяне на информация във връзка с договор за кредит могат да варират значително в зависимост от конкретната разглеждана информация, като тежестта на това нарушение на практика зависи и от броя и значимостта на липсващите в този договор за кредит данни. Такива нарушения могат по-специално да затруднят потребителя при упражняването на правата, произтичащи от договора за кредит (вж. в този смисъл решение от 24 октомври 2024 г., Horyzont, C-339/23, EU:C:2024:918, т. 34).

57 При това положение, освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция следва да извърши, принципът на пропорционалност допуска държава членка да реши да предвиди единна санкция, състояща се в лишаване на кредитора от правото му на лихви и разноски за неизпълнението на различните задължения за информиране, предвидени в член 10, параграф 2 от Директива 2008/48, макар че индивидуалната тежест на неизпълнението на тези задължения, както и произтичащите от него последици за потребителя могат да варират в зависимост от случая.

58 С оглед на изложените по-горе съображения на третия въпрос следва да се отговори, че член 23 от Директива 2008/48 във връзка със съображение 47 от нея трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която в случай на неизпълнение на задължението за информиране, наложено на кредитора съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, предвижда еднообразна санкция, състояща се в лишаване на кредитора от правото му на лихви и разноски, независимо от конкретната степен на тежест на нарушението, доколкото това нарушение може да постави под въпрос възможността на потребителя да прецени обхвата на поетото от него задължение.

По съдебните разноски

59 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (десети състав) реши:

1) **Член 10, параграф 2, буква ж) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 година относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета**

трябва да се тълкува в смисъл, че

фактът, че в договор за кредит е посочен годишен процент на разходите, който се оказва завишен, тъй като впоследствие някои клаузи от този договор са признати за неравноправни по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори и следователно не обвързват потребителя, сам по себе си не представлява неизпълнение на задължението за информиране, предвидено в тази разпоредба от Директива 2008/48.

2) **Член 10, параграф 2, буква к) от Директива 2008/48**

трябва да се тълкува в смисъл, че

изброяването в договор за кредит на определени обстоятелства, обосноваващи увеличаване на разходите във връзка с изпълнението на договора, без обаче относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен потребител да е в състояние да провери тяхното настъпване и въздействието им върху посочените разходи, представлява нарушение на задължението за информиране, предвидено в разглежданата разпоредба, доколкото това посочване може да постави под въпрос възможността на съответния потребител да прецени обхвата на своето задължение.

3) **Член 23 от Директива 2008/48 във връзка със съображение 47 от нея**

трябва да се тълкува в смисъл, че

допуска национална правна уредба, която в случай на неизпълнение на задължението за информиране, наложено на кредитора съгласно член 10, параграф 2 от тази директива, предвижда еднообразна санкция, състояща се в лишаване на кредитора от правото му на лихви и разноски, независимо от конкретната степен на тежест на нарушението, доколкото това нарушение може да постави под въпрос възможността на потребителя да прецени обхвата на поетото от него задължение.

Подписи